

Marin Strmota*

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mstrmota@efzg.hr

USPOREDBA DOMAĆE I INOZEMNE SLUŽBENE STATISTIKE O ISELJAVANJU IZ HRVATSKE

SAŽETAK

Mehaničko kretanje stanovništva, iako svakodnevni fenomen sve mobilnijeg svjetskog stanovništva, zbog svojih uzroka i posljedica sve češće postaje tema raznih znanstvenih i stručnih rasprava. Migracija zahtjeva posebnu pažnju u istraživanju uzročno-posljedičnih veza i determinanti koje je čine sadržajno i metodološki izrazito kompleksnom sastavnicom ukupnog kretanja stanovništva. Iako iznimno važan pokazatelj društveno-gospodarskog života jedne zemlje, i odgovor na uvjete i kvalitetu rada, u Hrvatskoj proučavanje migracija do danas nije ostvarilo osnovni preduvjet – kvalitetne službene podatke. Na rezultatima istraživanja istih bilo bi moguće donositi kvalitetne i strateške politike koje bi davale odgovor na uzroke kretanja stanovništva, u prvom redu iseljavanja. Svrha rada je usporediti službene podatke pojedinih useljeničkih zemalja, u čijim se registrima bilježi postojanje i priljev hrvatskog stanovništva, s podacima Državnog zavoda za statistiku. Već pretpostavljeno odstupanje u broju objašnjava se u nesrazmjeru broja odseljenih i objavljenih iz Hrvatske. Navedeni problem nerijetko dovodi u zabludu manje informiranu javnost te podcjenjuje razmjere i posljedice iseljeničkih valova.

Ključne riječi: migracije, službena statistika, valovi iseljavanja

UVOD

Migracija predstavlja najvažniju sastavnicu demografskih promjena u Hrvatskoj već duži niz godina i desetljeća. Migracija, naročito njezina negativna komponenta – iseljavanje, dinamično i značajno mijenja obujam i strukturu našeg stanovništva. Mehaničko kretanje stanovništva sadržajno je i metodološki najkompleksnija komponenta kretanja stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999). Nažalost, Hrvatska se ne može pohvaliti adekvatnim pristupom problemu iseljavanja kao ni načinom praćenja vanjskih migracija, odnosno odlaska domicilnog stanovništva u inozemstvo. Negativna migracijska kretanja nisu novost za našu zemlju već su postale dio kulture koju možemo nazvati iseljeničkom, a broj iseljenih stvorio je i pojam „velike iseljene Hrvatske” (Kustić, 1998). U 20. stoljeću zemlje zapadne i sjeverne Europe svoj su gospodarski razvoj ostvarivale uvozom jeftinije radne snage, ujedno umanjujući nedostatak prirodnog prirasta. Istovremeno, u mnogim desetljećima tog razdoblja Hrvatska je imala negativan selilački saldo koji se nerijetko pretvarao u valove iseljavanja (Gelo, Akrap i Čipin, 2005). Ukupni negativni migracijski saldo 20. stoljeća iznosi gotovo 1,27 milijuna stanovnika¹ ili godišnje prosječno oko -12.700 osoba (Gelo, Akrap i Čipin, 2005). U istom vremenu bila su značajna i doseljavanja stanovnika na teritorij Hrvatske, no za potrebe ovog rada neće se ulaziti u komponentu doseljavanja². Cilj rada je problematizirati praćenje vanjskih migracija, prikazati iseljenički karakter

* Docent na Katedri za demografiju Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

stanovništva i posljedice iseljavanja po domicilno stanovništvo. Brojno iseljeničtvo bilo je jedan od glavnih uzročnika sporijeg rasta ukupnog stanovništva i demografskog starenja Hrvatske.

U novije vrijeme, u nastavku prethodno spomenutih iseljeničkih trendova, govori se o novom iseljeničkom valu Hrvata. Prema dostupnim podacima o kretanju stanovništva, možemo konstatirati kako su se pristupanjem Europskoj uniji stvorili uvjeti za novi val iseljavanja Hrvata prema razvijenijim zemljama Europe. Radna mjesta, bolje plaćena, viši životni standard odvuкао je značajan dio radno sposobnog stanovništva, primarno u nekoliko zemalja Europske unije. Očekivano vodeća odredišna zemlja s najvećim brojem hrvatskog stanovništva je Njemačka. Noviji fenomen gospodarskog razvoja Irske također je ostavio traga na tokove hrvatskog iseljeničtva pa u posljednjih nekoliko godina bilježimo značajan negativni migracijski saldo s tom zemljom. Gospodarske i političke krize u Hrvatskoj uzrok su značajnom iseljavanju mladih od kraja 19. stoljeća do danas. No to ne znači da su ekonomski razlozi bili jedini koji su uvjetovali iseljavanje iz Hrvatske. Osim dobro poznatih i samorazumljivih ekonomskih razloga iseljavanja, neka istraživanja navode i društvene razloge poput nemoralna političkih elita, pravne nesigurnosti, nepotizma i korupcije koji su pridonijeli iseljavanju iz Hrvatske (Jurić, 2018). Vrlo važnu ulogu ima i iseljenička infrastruktura koju čine prijatelji, obitelji i poznanici koji već žive u zemlji odredišta i tako predstavljaju glavne izvore konkretnih informacija o mogućnostima zaposlenja u drugim zemljama, omogućuju kontakt, olakšavaju preseljenje, pomažu u svladavanju jezične barijere i sl. Kakvu snagu imaju obiteljska, rodbinska i druga posredništva pri iseljavanju pokazuje niz naselja u Hrvatskoj čijih stanovnika ima više u inozemstvu nego u zemlji (Akrap, 1998). Koliko su takve mreže uspješne u privlačenju iseljenika pokazalo je i izvješće Europske komisije (European Commission, 2015) o funkcioniranju prijelaznih aranžmana za hrvatske radnike nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji u kojem se zaključilo kako usprkos ograničenjima pristupa njihovim tržištima rada, tradicionalne zemlje domaćini i dalje primaju veći broj migranata iz Hrvatske. To upućuje na zaključak da je učinak prijelaznih aranžmana vjerojatno ograničen u kontroli priljeva migranata i ne očekuje se bilo kakav učinak preusmjeravanja iz zemalja koje primjenjuju ograničenja prema onima koji odobravaju slobodan pristup (Vidović i Mara, 2015).

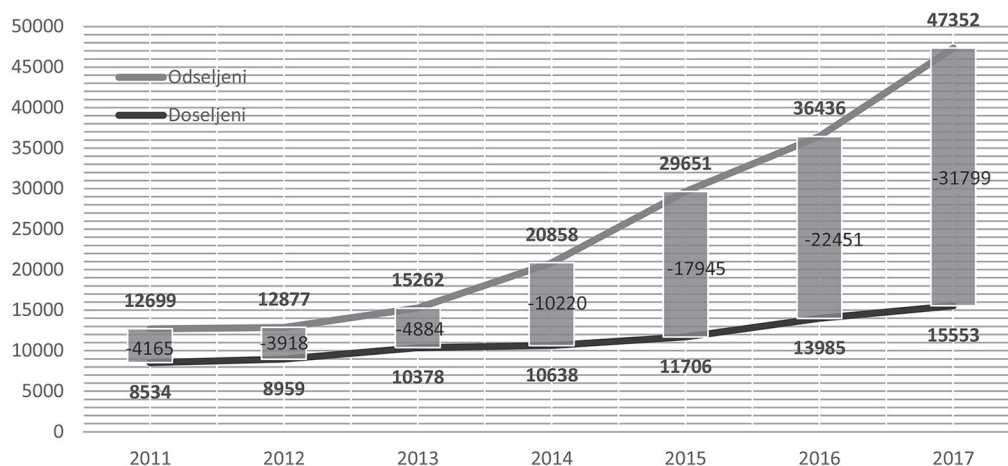
Bez obzira na važnost tematike, nedovoljno zastupljen interes i stručnost u području istraživanja migracija pokazuje stanje državne službene statistike na čije se nedostatke od strane demografa u stručnoj i široj javnosti upozorava već duže vrijeme. Službena statistika o vanjskim migracijama temelji se na podacima o odjavi prebivališta. Prema Zakonu o prebivalištu (NN 144/2012, 158/2013) građani koji iseljavaju iz zemlje moraju odjaviti svoje prebivalište Odjelu za upravne poslove Ministarstva unutarnjih poslova, no s obzirom na to da se prekršajna odredba pod člankom 16 istoimenog zakona u praksi ne provodi, a policijske postaje na tome ne inzistiraju, velik broj građana to ne čini. Po navodima liječnika, određen broj iseljenih ne odjavljuje se i zbog zadržavanja prava u zdravstvenom sustavu u Hrvatskoj, odnosno zdravstvenog osiguranja. Otud velika disproporcija između stvarnog stanja odseljenih i službene statistike objavljene u priopćenjima Državnog zavoda za statistiku. Velik broj zemalja koristi razne oblike registara stanovnika čijim se umrežavanjem preciznije i pouzdanije prate iseljavanje i useljavanje. S obzirom na opetovane iseljeničke valove iz Hrvatske, logično i korisno bi bilo uvođenje registra stanovnika koji bi bio nužni preduvjet za ozbiljniji pristup i donošenje važnijih politika spram iseljavanja stanovništva.

¹ Radi se o međupopisnoj bilanci, odnosno kumulativu razlika između popisa stanovnika od 1900. do 2001. god.

² Za više informacija o kretanju broja doseljenika u Hrvatsku u 20. stoljeću pogledati u Gelo, Akrap i Čipin, 2005.

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU – UKUPNI MIGRACIJSKI SALDO

Praćenje unutarnjih i vanjskih migracija stanovništva Republike Hrvatske provodi se na temelju podataka o prijavi i odjavi prebivališta i boravišta koje prikupe policijske postaje odnosno Ministarstvo unutarnjih poslova. Zakonska obveza prijave i odjave prebivališta temelji se na Zakonu o prebivalištu (NN 144/2012 i 158/2013). Zakonom o strancima (NN 130/2011 i 74/2013) propisuju se uvjeti ulaska, kretanja i boravka te rad stranaca u Republici Hrvatskoj (Državni zavod za statistiku, 2019)³.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Publikacije prema statističkim područjima

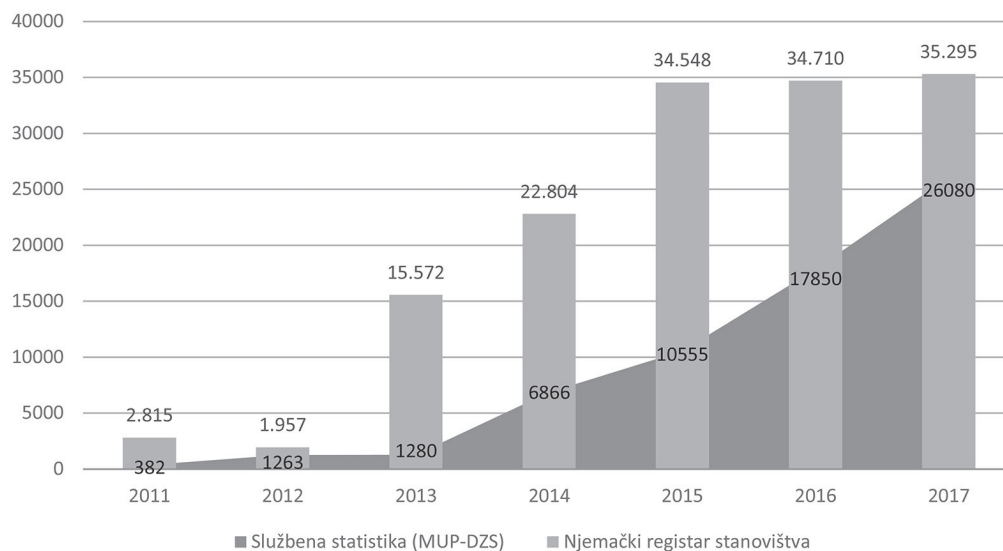
Grafikon 1. Migracijski saldo, 2011. – 2017. godina, službena statistika

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova (grafikon 1.), jasan je i vrlo primjetan skok broja iseljenih veći broj godina unazad, naročito od 2014. godina, nakon ulaska u Europsku uniju. Očekivano, možemo reći da je ulaskom u Europsku uniju započeo novi val iseljavanja iz Hrvatske. Ako bi za početnu točku uzeli posljednji popis 2011. godine, a za posljednju ujedno i onu zadnje službeno dostupnu 2017. godinu, dolazimo do brojke od 175.135 odseljenih izvan granica Republike Hrvatske. U istom razdoblju u našu zemlju je doselilo 79.753 osobe, pa dobivamo razliku odnosno negativni migracijski saldo od 95.382 osobe. Napomene radi, ako tom broju dodamo i negativni prirodni prirast istog razdoblja od 89.109 tada možemo sa sigurnošću utvrditi kako se broj ukupnog stanovništva Hrvatske od zadnjeg popisa 2011. do kraja 2017. godine smanjio za najmanje 184 tisuće stanovnika. Nažalost, to je optimistična brojka. Podaci o iseljavanju dostupni u zemljama domaćinima pokazuju značajno veći broj ulazaka Hrvata negoli ih bilježi službena statistika Republike Hrvatske.

³ Obuhvat i usporedivost: Statistička definicija međunarodnog migranta temelji se na konceptu uobičajenog mjesta stanovanja. Prema tom konceptu doseljenima iz inozemstva i odseljenima u inozemstvo smatraju se osobe koje su promijenile uobičajenu državu stanovanja na razdoblje koje je ili se očekuje da će biti dugo najmanje godinu dana. Podaci o migracijama obuhvaćaju državljane Republike Hrvatske i strance na privremenome ili stalnom boravku u Republici Hrvatskoj. Prema metodologiji koja se primjenjivala do 2010., podaci o vanjskoj migraciji stanovništva obuhvaćali su državljane Republike Hrvatske i strance na stalnom boravku koji su prijavili odnosno odjavili svoje prebivalište u Republici Hrvatskoj (<https://www.dzs.hr/>).

USPOREDBA ISELJAVANJA PREMA ZEMLJAMA ODREDIŠTA – NJEMAČKA, AUSTRIJA, IRSKA

Kako bi evaluirali vjerodostojnost obujma emigracije stanovništva s područja Republike Hrvatske posljednjih godina, napravljena je jednostavna usporedba domaćih i inozemnih službenih podataka statističkih zavoda o mehaničkom kretanju stanovništva. S ciljem što jasnijeg prikaza stanja i kretanja stanovništva, odnosno migracijskog salda između Hrvatske i drugih zemalja, za primjer su analizom obuhvaćene dvije reprezentativne, tradicionalno iseljeničke zemlje Hrvata, Njemačka i Austrija. Posljednjih godina kao svojevrsna „obećana” zemlja među iseljenicima pojavila se i Irska, koja je također obuhvaćena istovrsnom usporedbom.

Izvor: Obrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku i njemačkog zavoda za statistiku (*Statistisches Bundesamt – DESTATIS*)

Grafikon 2.1. Migracijski saldo – odljev/povećanje broja Hrvata u Njemačkoj, 2011. – 2017. godine

Na grafikonu 2.1. prikazana je bilanca kretanja stanovnika između Hrvatske i Njemačke (tamnija ploha⁴), te povećanje broja Hrvata u Njemačkoj prikazan njemačkim registrom stranaca (svjetliji stupići). Iz prikazanih podataka razvidan je jaz između migracijskog salda Hrvatske s Njemačkom i Njemačke s Hrvatskom. Potrebno je naglasiti da njemački registar bilježi strance prema državljanstvu, pa jedan dio Hrvata dolazi i s područja Bosne i Hercegovine, ali nedovoljan za objašnjenje velikog odstupanja koje započinje s 2013. godinom. U razdoblju od 2011. do 2017. godine prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, migracijski saldo (useljeni manje iseljeni) iznosio je -64.276 osobe. U istom razdoblju prema njemačkom registru (*Statistisches Bundesamt*, 2019) broj Hrvata porastao je za 147.701, odnosno 31.12.2017. u Njemačkoj je živjelo 367.900 hrvatskih državljana. Razlika koja proizlazi iz dviju evidencija iznosi velikih 83.425 osoba. Još je jasnije odstupanje vidljivo ako se prikažu podaci odlaska i ulaska u Njemačku na godišnjoj razini.

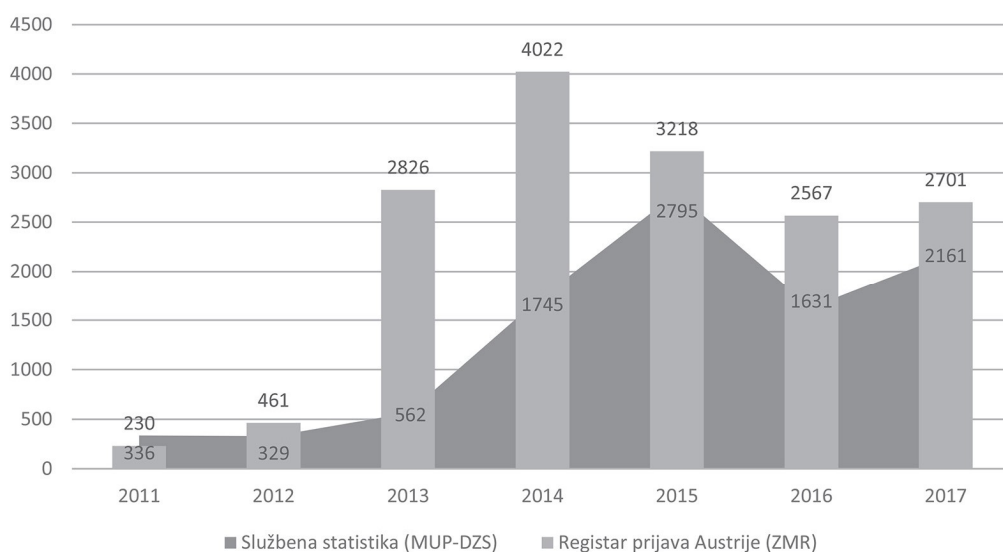
⁴ Negativna razlika s njemačkom (veći broj odseljenih od useljenih) je usporedbe radi prikazana pozitivnim brojem

Tablica 1. Usporedba službene statistike Hrvatske i Njemačke

Godina	Podaci MUP-DZS		Podaci njemačkog registra ⁵		Ukupno
	Odseljeni u Njemačku	Dospeljeni			
		Prvi put	Ponovno		
2011.	1.061	-	-	8.174*	
2012.	1.883	4.570	2.827	7.397	
2013.	2.193	12.226	5.457	17.683	
2014.	7.961	30.591	6.222	36.813	
2015.	12.325	44.649	5.979	50.628	
2016.	20.432	48.080	6.165	54.245	
2017.	29.053	49.055	7.210	56.265	

*Podaci za 2011. godinu prikazani su zbirno i s rođenima. Izvor: Statistisches Bundesamt, 2019.

Prema našoj službenoj statistici, u razdoblju od 2012. do 2017. godine, u rastućem trendu u Njemačku je odselilo 73.847 stanovnika. Prema podacima njemačkog zavoda, u istom razdoblju u Njemačku je uselilo 189.171 osoba s hrvatskim državljanstvom – prvi put te još 33.860 Hrvata ponovnim useljavanjem, ukupno 223.031 osoba (tablica 1.).

Izvor: Obrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Zavoda za statistiku Austrije (Statistik Austria)

Grafikon 2.2. Migracijski saldo – odljev/priljev Hrvata u Austriju, 2011. – 2017. godina

Praćenje vanjskih migracija, odnosno migracijske bilance između naše zemlje i Austrije relativno je točnije od onog koji imamo s Njemačkom ili Irskom. Potrebno je naglasiti kako hrvatski državljani još uvijek imaju restrikciju zapošljavanja u Austriji. To pravo svake članice Europske unije spram drugih novih članica Austrija

⁵ Potrebno je napomenuti kako njemački registar bilježi ulazak osoba prema državljanstvu, pa je jedan dio Hrvata useljenika i s prostora Bosne i Hercegovine i drugih zemalja s prostora bivše države. Ipak, takva usporedba jasno prikazuje veliki nerazmjer između podataka o iseljenima iz Hrvatske jer prema nekim procjenama udio Hrvata iz Hrvatske među useljenicima je oko 70 % (podaci za Austriju).

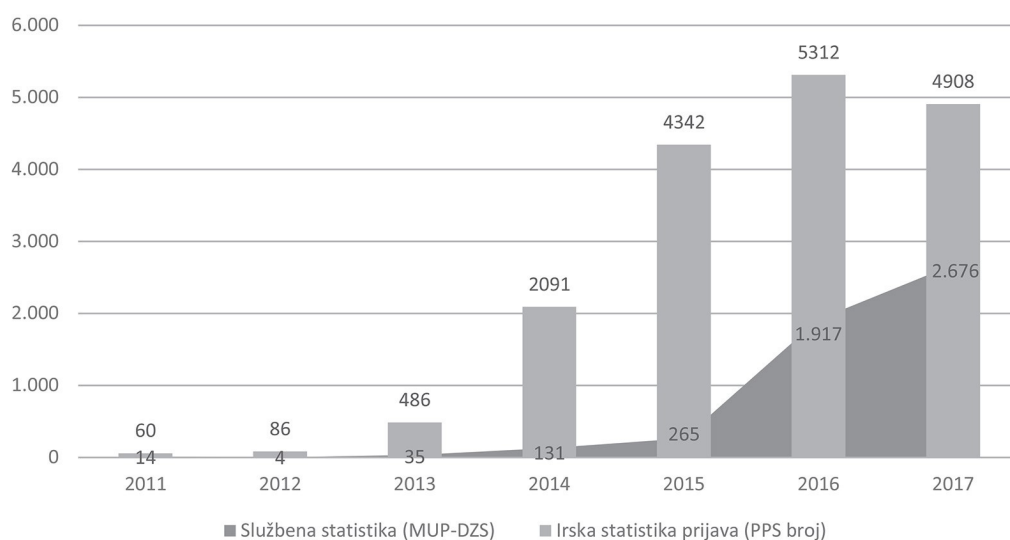
je na hrvatske građane iskoristila u maksimalnom trajanju⁶. Stoga možemo zaključiti kako bi odlazak Hrvata u Austriju vjerojatno bio veći negoli je trenutno, kao što se može i očekivati porast broja iseljenih 2020. godine.

Tablica 2. Usporedba službene statistike Hrvatske i Austrije

Godina	Podaci MUP – DZS			Podaci Austrije		
	Doseljeni	Odseljeni	Bilanca	Dolazak	Odlazak	Bilanca
2011.	144	480	-336	1908	1678	230
2012.	208	537	-329	2008	1547	461
2013.	208	770	-562	4183	1357	2826
2014.	255	2000	-1745	6036	2014	4022
2015.	439	3234	-2795	5832	2614	3218
2016.	533	2164	-1631	5097	2530	2567
2017.	545	2706	-2161	5082	2381	2701

Izvor: Obrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Zavoda za statistiku Austrije (*Statistik Austria*)

U promatranih sedam godina domaća statistika bilježi odlazak 11.891 osoba u Austriju, dok je u isto vrijeme iz Austrije došlo (vratilo se) 2332 osobe, što je u konačnici migracijski saldo od -9559 (tablica 2.). Austrijski podaci („Wanderungen mit dem Ausland”, n. d.) govore o nešto većem priljevu Hrvata u promatranom razdoblju. Od 2011. godine do 2017. godine u Austriju je uselilo 30.146 osoba s hrvatskim državljanstvom, dok je 14.121 osoba iz Austrije preselila u Hrvatsku. Rezultanta je pozitivan migracijski saldo Austrije s Hrvatskom, odnosno povećanje broja stanovnika za 16.025. I na ovom primjeru vidimo kako je evidencija odjava prebivališta nepotpuna i nepouzdana za kvalitetno praćenje i analizu vanjskih migracija.

Izvor: Obrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Ureda za socijalnu zaštitu Irske

Grafikon 2.3. Broj iseljenih u Irsku / broj PPS prijava u Irskoj

⁶ Tijekom prijelaznog razdoblja do 7 godina nakon pristupanja Hrvatske 1. srpnja 2013. mogu se primijeniti određeni uvjeti koji ograničavaju slobodno kretanje radnika iz i u Hrvatsku.

I službeni broj odseljenog stanovništva Republike Hrvatske u Republiku Irsku dokazuje manjkavost i problematičnost praćenja iseljavanja hrvatskog stanovništva hrvatskih institucija. Broj hrvatskih državljana koji odlaze na rad u Irsku moguće je pratiti prema PPS broju (*Personal Public Service Number*)⁷. Navedeni identifikacijski broj označava jedinstveni osobni broj potreban za transakcije između pojedinca i institucija, pružatelja javnih usluga koji svi doseljenici bez iznimke traže po dolasku u Republiku Irsku (Akrap, Strmota i Ivanda, 2017). Iako nije sigurno koliko je osoba koje su zatražile PPS broj ostalo duže u Republici Irskoj, zamjetan je rastući trend privlačnosti te zemlje među hrvatskim emigrantima. Na grafikonu 2.3. prikazan je broj iseljenih Hrvata u Irsku te broj prijava za PPS broj. Vidljivo je značajno odstupanje u tim podacima. U prve dvije godine po pristupanju u Europsku uniju (2014. i 2015.) naša statistika evidentira svega 396 iseljena u Irsku, dok zbroj prijava za PPS broj u Irskoj iznosi 6433, odnosno 16 puta više. Ukupno, u promatranom razdoblju 2011. – 2017. Hrvatska evidentira 5042 odseljenika, a Irska 17.285 hrvatska doseljenika. Na službenim stranicama Ureda za socijalnu zaštitu Irske dostupni su podaci i za 2018. godinu („Statistics on Personal Public Service Numbers Issued”, n. d.) prema kojima je u Irskoj zatraženo 4346 PPS brojeva. Prema tome, od ulaska u Europsku uniju irsku „avanturu” doživjelo je gotovo 22 tisuće građana Hrvatske. Prema neslužbenim informacijama, većina tih ljudi živi u nekoliko najvećih gradova (Dublin, Cork, Limerick, Galway) koji su dosad razvili „infrastrukturu za iseljavanje”.

DOBNA STRUKTURA KAO REPREZENTANTA DRUŠTVENO-EKONOMSKIH POSLJEDICA ISELJAVANJA/USELJAVANJA – PRIMJER NJEMAČKE

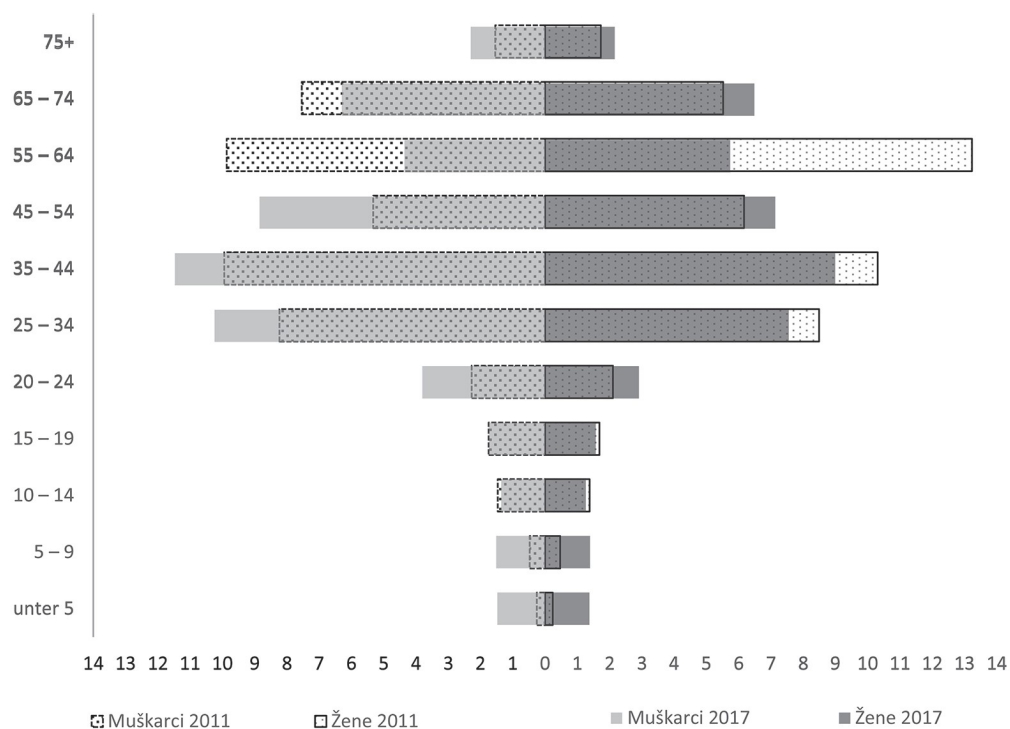
Migracija djeluje na sve agregatne i strukturne značajke stanovništva, i kao takva ima dvojni učinak. Mehaničko kretanje stanovništva ostavit će posljedice u mjestu podrijetla i u mjestu odredišta, prvenstveno mijenjajući demografske karakteristike tih područja: veličinu i prostorni razmještaj, fertilitetni potencijal, mortalitet i strukture stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999). Najvažnija promjena koja se odvija uslijed iseljavanja jest promjena dobne strukture stanovništva. Logično je kako zemlje koje gube svoje stanovništvo iseljavanjem, osim brojčano bivaju osiromašene i strukturno, gubljenjem radno sposobnog, mahom mlađeg stanovništva. Zemlje „udomiteljice” s druge strane pomlađuju svoje stanovništvo. Da je takav trend prisutan moguće je iščitati iz vrlo jednostavnog prikaza dobne strukture iseljenika, konkretno onog u Njemačkoj posljednjih godina.

Iz dobne piramide stranaca-Hrvata u Njemačkoj (grafikon 3) vidi se promjena dobne strukture uslijed nekoliko godina kontinuiranog iseljavanja Hrvata u Njemačku. Promatramo li stanje pojedinih dobnih/fertilnih skupina stanovništva, 2011. godine uočljivo su najbrojnije bile osobe u starijoj životnoj dobi od 55 do 64 godine, kako muškarci tako i žene. Očigledno se radi o predumirovljeničkoj populaciji odseljenoj 70-ih godina 20. stoljeća u tadašnjem iseljeničkom „gastarbajterskom” valu. Nakon pristupanja Europskoj uniji i novog vala Hrvata prema Njemačkoj otpočelo je novo pomlađivanje hrvatske populacije u inozemstvu. Godine 2013. prosječna starost zajednice Hrvata u Njemačkoj iznosila je 47,2 godine, da bi dvije godine kasnije pala na 44,9, a još dvije kasnije, 2017. godine dodatno je bila snižena na 42,7 godina. U usporedbi s 2011. godinom, uzimajući u obzir dinamiku starenja populacije⁸, iz dobno-spolne piramide (grafikon 3.) u 2017. godini vidimo značajno povećanje udjela muškaraca i žena u dobi 25 – 34, kao i djece ispod 10 godina, što potvrđuje tezu

⁷ PPS broj u Irskoj može se djelomično usporediti s hrvatskim OIB-om (osobnim identifikacijskim brojem).

⁸ Pri uspoređivanju dobno-spolnih piramida treba pratiti dinamiku starenja (pomicanja piramide prema gore), odnosno kod piramide recentnijeg razdoblja (u ovom slučaju 2017. g.) vidjeti povećanje/smanjenje pojedine dobne skupine do čega bi došlo bez useljavanja (pomicanje dobnih skupina prema gore 2011.).

o iseljavanju mladih obitelji. Veće je povećanje broja muškaraca u populaciji 25 – 44, što znači da u spolnoj distribuciji iseljenika i dalje dominiraju muškarci u radnoj dobi.

Izvor: obrada autora prema Statistisches Bundesamt, 2019.

Grafikon 3. Dobno-spolna struktura Hrvata u Njemačkoj, stanje na dan 31.12.2011. i 31.12.2017.

Ako analiziramo obrazovnu strukturu migracija, i tu je logika jasna. Uslijed gospodarskog razvoja i rasta Zapadne Europe s jedne strane, te pada nataliteta i starenja domicilnog stanovništva s druge strane, potražnja za strukovnim zanimanja gotovo je pa beskonačna. Visoko obrazovana radna snaga (bijeli ovratnici) u pojedinim sektorima također je vrlo tražena (medicina, IT sektor, inženjerstvo i dr.). Neka anketna istraživanja dokazuju tezu „odljeva mozgova” iz Hrvatske u Njemačku (Jurić, 2018; Šola i Bičvić, 2018). Takvi stranci itekako su traženi i zbog lakše integracije koju im naročito omogućava poznavanje njemačkog jezika koji se već tradicionalno uči kao drugi jezik u mnogim hrvatskim školama.

Društveno-ekonomske posljedice prikazanog trenda iseljavanja mladog, radno sposobnog, obrazovanog, stručnog stanovništva su blago rečeno nepovoljne. Kad iseljavanju pribrojimo prirodni pad, dinamika izumiranja i pustošenja hrvatskih prostora je zastrašujuća, a trenutni trendovi pada nataliteta i odseljavanja naslućuju još negativniji scenarij. Svakom daljnjom godinom Hrvatska će imati sve lošiju demografsku, ekonomsko-socijalnu i obrazovnu strukturu stanovništva (Akrap, Strmota i Ivanda, 2017). S druge strane, u zemljama imigracije dolazi do ublažavanja nepovoljnih trendova, povećanja održivosti mirovinskog sustava, uravnoteženja ponude i potražnje na tržištu rada, rasta produktivnosti i u konačnici gospodarskog rasta.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji započela je nova negativna faza u njezinom demografskom razvoju. Toliko promovirana mobilnost svih građana EU-a zasad je rezultirala isključivo emigracijskim valom gospodarstvu i sustavu vrijednog dijela stanovništva. Kako se i očekivalo, potpuno otvaranje granica prema zemljama s višim razinama plaća i višim životnim standardom, uz postojeće društveno-gospodarske i političke probleme u zemlji i uz podršku velike iseljeničke mreže rezultiralo je novim velikim odljevom hrvatskog stanovništva. Uz takav društveno-gospodarski disbalans koji egzistira među zemljama članicama Europske unije za očekivati je kontinuirani negativni migracijski saldo na štetu novih ekonomski slabijih članica.

Jedan od razloga prekomjernog iseljavanja iz Hrvatske smatra se neravnomjerna akumulacija kapitala i gospodarskih aktivnosti u svega nekoliko većih gradova koje je rezultiralo današnjim zaostajanjem velikih područja Hrvatske (Slavonija, Lika, unutrašnjost Dalmacije) i generiranjem „viška” stanovništva pa se može reći i da blagostanje ovisi o kontinuiranom iseljenju dijela stanovništva. Takvo apsurdno stanje vrlo nepovoljno i razarajuće djeluje na demografsku strukturu Hrvatske. Unatoč kontinuiranom padu broja stanovnika i negativnoj migracijskoj bilanci Hrvatska nema migracijsku strategiju i ne provodi migracijsku politiku kakva bi joj bila od velike važnosti. Takva politika obuhvaćala bi kompleks mjera spram dijaspore, potencijalnih imigranata, olakšavanja ulaska i integracije, definiranja jasnih privlačnih faktora tržišta rada, socijalne zaštite i ostalih segmenata društvenog života. Potrebno bi bilo uvoditi mjere za povratak stanovništva. Praćenje odljeva i priljeva radne snage s nekog teritorija od presudne je važnosti za budući ukupni razvoj neke zemlje. Ovim radom ukazalo se na samo jedan objektivni problem koji je prisutan već duže vrijeme. Na primjeru triju zemalja prikazana je značajna razlika u evidenciji odlazaka Hrvata u inozemstvo. Podcijenjeni broj odseljenih stanovnika velik je problem koji tako nepredviđen stvara neodrživ pritisak na gospodarski, mirovinski i socijalni sustav. Kvalitetno praćenje vanjskih migracija jedna je od pretpostavki za odgovorno upravljanje ljudskim resursima i javnim sustavima.

Literatura

1. Akrap, A. (1998). Saldo migracija Republike Hrvatske i županija 1971. – 1981. i 1981. –1991. za ukupno stanovništvo i stanovništvo u zemlji. U I. Lajić, A. Akrap, D. Babić, i S. Podgorelec (Ur.), *Migracije u Hrvatskoj – regionalni pristup* (str. 11. – 68). Zagreb: Institut za migracije i narodnosti.
2. Akrap, A. (2004). Zapošljavanje u inozemstvu i prirodna depopulacija seoskih naselja. *Društvena istraživanja*, 13(4-5(72-73)), 675-699. (<https://hrcak.srce.hr/16233>)
3. Akrap, A. (2014). Demografsko stanje i razvojni potencijali Hrvatske. U V. Puljiz, J. Tica, i D. Vidović (Ur.), *Migracije i razvoj Hrvatske: podloga za hrvatsku migracijsku strategiju* (str. 25 – 69). Zagreb: Hrvatska gospodarska komora.
4. Akrap, A., Strmota, M. i Ivanda, K. (2017). Iseljavanje iz Hrvatske od početka 21. stoljeća: uzroci i posljedice. U M. Sopta, V. Lemić, M. Korade, I. Rogić i M. Kaselj Perić (Ur.), *Hrvatska izvan domovine II* (str. 543 – 551). Zagreb: Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva.
5. European Commission. (2015). *Commission report on transitional arrangements regarding free movement of workers from Croatia*. Memo/15/5068. Bruxelles: European Commission. Dohvaćeno iz http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5068_en.pdf
6. Državni zavod za statistiku. (2019). *Migracije*. Dohvaćeno iz: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelj/Stanovnistvo%20-%20migracije.xlsx
7. Gelo, J., Akrap, A. i Čipin, I. (2005). *Temeljne značajke demografskog razvoja Hrvatske*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

8. Jurić, T. (2018). *Iseljavanje Hrvata u Njemačku – Gubimo li Hrvatsku?* Zagreb: Školska knjiga.
9. Kustić, A. Ž. (1998). Moje dvije frankfurtske godine. *Živa zajednica*, 8-10(192), 32-34.
10. Statistisches Bundesamt (Destatis). (2019). *Bevölkerung und Erwerbstätigkeit. Ausländische Bevölkerung. Ergebnisse des Ausländerzentralregister*. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt. Dohvaćeno iz: https://www.destatis.de/GPStatistik/receive/DESerie_serie_00000018 (21. 3. 2019.)
11. Statistics on Personal Public Service Numbers Issued. (n. d.). Dohvaćeno iz: <http://www.welfare.ie/en/Pages/Personal-Public-Service-Number-Statistics-on-Numbers-Issued.aspx> (21. 3. 2019.)
12. Šola, I. i Bičvić, M. (2018). Ekonomsko iseljavanje iz Slavonije u SR Njemačku: Neka identiteska, psihološka i etička pitanja. *Bogoslovska smotra*, 88(1), 157-175. (<https://hrcak.srce.hr/200756>)
13. Vidovic, H. i Mara, I. (2015). *Free movement of workers, transitional arrangements and potential mobility from Croatia*. WIIW Research Report No. 402. Beč: The Vienna Institute for International Economic Studies.
14. Wanderungen mit dem Ausland. (n. d.). Dohvaćeno iz: https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/wanderungen/wanderungen_mit_dem_ausland_aussenwanderungen/index.html (24. 3. 2019.)
15. Wertheimer-Baletić, A. (1999). *Stanovništvo i razvoj*. Zagreb: MATE.
16. Zakon o prebivalištu. *Narodne novine*, broj 144/2012, 158/2013.
17. Zakon o strancima. *Narodne novine*, broj 130/2011, 74/2013.1

COMPARISON OF DOMESTIC AND FOREIGN OFFICIAL STATISTICS ON EMIGRATION FROM CROATIA

ABSTRACT

Mechanical movement of the population, although a daily phenomenon of an increasingly mobile world population, is increasingly becoming a topic of various scientific and professional discussions due to its causes and consequences. Migration requires special attention in investigating cause and effect relationships and determinants that make it substantially and methodologically a highly complex component of overall population movement. Although an exceptionally important indicator of the socio-economic life of a country, and a response to the conditions and quality of work in Croatia, the study of migration has not yet achieved the basic prerequisite quality level of official data. On the basis of research, it would be possible to make quality and strategic policies that would give an answer to the causes of population movement, especially emigration. The purpose of this paper is to compare the official data of selected immigrant countries in which the register records the existence and inflow of the Croatian population, with the data from the Croatian Central Bureau of Statistics. The supposed deviation in the number is explained in the gap between the number of emigrants and those officially unregistered in Croatia. This problem often misleads a less-informed public, and underestimates the scale and consequences of emigration waves.

Key words: migration, official statistics, emigration waves